

ฉากทัศน์ทางการเมืองไทยและจริยธรรมทางการเมือง

Thai Political Scene and Political Ethics

พระครูวาปีธรรมวิโรจน์ (ประศาล นิวัฒน์)

พิชิต กันยาวรรณ

สมพงษ์ กาลจักร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

Phrakhruwapeedhammawiroj (Prasat Niwat)

Pichit Kalyawan

Somphong Galachack

Mahamkut Buddhist University Yasothon Buddhist Collage

E-mail: worachet.th@mbu.ac.th

วันที่รับบทความ: 26 กันยายน 2566; วันที่แก้ไขบทความ 3 ตุลาคม 2566; วันที่ตอบรับบทความ: 7 ตุลาคม 2566

Received: September 26, 2023; Revised: October 3, 2023; Accepted: October 7, 2023

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงการเมืองและการปกครองในประวัติศาสตร์ของไทยนับตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงรัตนโกสินทร์ตอนแรกนั้น พลวัตทางการเมืองจะเน้นการครอบครองอำนาจทางการเมืองโดยกลุ่มข้าราชการระดับสูง และประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการเมืองมากนัก และผลลัพธ์ก็คือข้าราชการและชนชั้นนำทางการเมืองได้รับประโยชน์ผ่านความไม่ชอบธรรมและไร้จริยธรรม รวมทั้งการมองข้ามความต้องการจำเป็นของประชาชน พรรคการเมืองจะแข่งขันกันสร้างภาพลักษณ์และนโยบายการเมืองที่สวยหรูเพื่อดึงดูดใจและความไว้วางใจจากประชาชนในการเข้าสู่อำนาจทางการเมือง แต่สถานการณ์ ภาพลักษณ์ทางการเมืองและการเลือกตั้งในปัจจุบันได้สะท้อนถึงความเป็นพลวัตแห่งการแข่งขันในการนำเสนอนโยบายและสร้างภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองและนักการเมืองให้เป็นเหมือนการตลาดสินค้าทางการเมือง การใช้เทคนิคการสื่อสารและกลยุทธ์การตลาดทางการเมืองผ่านนโยบายประชานิยมเพื่อดึงดูดความสนใจจากประชาชน วาทกรรมทางการเมืองเปลี่ยนได้เปลี่ยนถ่ายจากคำที่คุ้นชินแบบเก่าว่า “เล่นการเมือง” มาสู่วาทกรรมแบบใหม่เป็น “การธุรกิจการเมือง” นักการเมืองจะพฤติกรรมที่เป็นมิตรพร้อมรับใช้ประชาชนโดยไม่มีข้ออ้างใด ๆ แต่เมื่อได้อำนาจและตำแหน่งทางการเมืองแล้วกลับด้อยค่า ตระบัดสัตย์ว่าจาด้วยวาทกรรมการแก้ต่างสัญญาที่เคยให้ไว้ ตอนหาเสียงและพร้อมที่จะเป็นศัตรูกับประชาชนโดยไม่สนใจสัญญาประชาคมแต่อย่างใดเช่นกัน ดังนั้น การควบคุมพฤติกรรมการเมืองต้องพึงกฎหมายที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่เลือกปฏิบัติ การสร้างความกล้าหาญทางจริยธรรมและจริยธรรมทางการเมืองที่เข้มแข็งของนักการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการตรวจสอบได้จากประชาชนทุกภาคส่วนผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่จึงเป็นฉากทัศน์ทางการเมืองไทยที่เป็นทางเลือกในสังคมไทย

คำสำคัญ: การเมือง; จริยธรรมทางการเมือง; ฉากทัศน์ทางการเมืองไทย

Abstract

Political and administrative changes in Thai history from the Sukhothai period to the first Rattanakosin period have seen a concentration of political leadership within a group of high-ranking civil servants. Most people have had limited involvement in politics, resulting in civil servants and political elites benefiting unfairly through unethical practices, often neglecting the essential needs of the populace. Political parties have engaged in fierce competition to craft attractive political images and policies, aiming to capture the attention and trust of the people to gain political power. However, the current political landscape reflects a competitive dynamic in shaping policies and molding the image of political parties and politicians, akin to marketing political products. This is achieved through the utilization of communication techniques and political marketing strategies, often through populist policies aimed at engaging citizens. The discourse around politics has evolved from the traditional notion of “playing politics” to a newer concept of “political business”. Politicians present themselves in a friendly and service-oriented manner during campaigns, only to devalue their promises and credibility once in power. This shift highlights the importance of holding politicians accountable for their words and ensuring they fulfill their campaign pledges. Sadly, many politicians seem willing to betray public trust without regard for their social promises. Therefore, the regulation of political behavior must rely on impartial and sacred laws. Building moral courage and fostering strong political ethics among politicians is crucial. Encouraging political participation and enabling citizens from all sectors to scrutinize politicians through modern information technology is an alternative perspective for Thai society.

Keywords: Politics; Political ethics; Thai political scene

วิวัฒนาการทางการเมืองไทย

การเมืองในสมัยก่อนนั้นการปกครองยังคงปกครองจากกษัตริย์โดยตรง ยังไม่มีผู้แทนราษฎรเหมือนอย่างในปัจจุบันนี้ การปกครองในสมัยสุโขทัยเป็นแบบปิตุราชาหรือพ่อปกครองลูกทำให้ประชาชนมีความใกล้ชิดกับพระมหากษัตริย์ แต่ต่อมาในสมัยอยุธยาและสมัยธนบุรี การเมืองการปกครองถูกปรับเปลี่ยนให้

กลายเป็นการปกครองแบบระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยมีการแบ่งชนชั้นอย่างชัดเจน โดยถือกษัตริย์เปรียบเสมือนเทพองค์หนึ่ง การปกครองโดยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้มีมาจนถึง สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น และพอถึงในยุคการปกครองของรัชการที่ 5 มีการจัดระเบียบ การปฏิรูปสังคม ราชการและเศรษฐกิจใหม่ แต่ก็ยังเป็นการปกครองในแบบของสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2475 มีกลุ่มข้าราชการชั้นสูงรวมตัวกันโดยเรียกตัวเองว่า “คณะราษฎร” ทำการปฏิวัติการปกครองโดยเปลี่ยนจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศ และใช้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ จนถึงในปัจจุบัน ในแง่ของการปกครองโดยกษัตริย์นั้น ความเสถียรภาพทางการเมืองการปกครองนั้น โดยทั่วไปจะขึ้นอยู่กับกษัตริย์ กล่าวคือถ้ากษัตริย์ไม่มีความเข้มแข็ง อำนาจทางการเมืองการปกครองก็อาจจะตกไปอยู่ในอำนาจของขุนนางทั้งหลาย ทำให้กษัตริย์ในสมัยนั้นควบคุมสอดส่องเพื่อไม่ให้ขุนนาง ตลอดจนเจ้านาย (ชนชั้นสูง) มีอำนาจมากจนเป็นอันตรายต่อตนเองได้ โดยจะมีการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อควบคุมและสอดส่องขุนนางและเจ้านายทั้งหลายไม่ให้คิดทำการกบฏ (Fayolo. wordpress, 2566) จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองในประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้นแสดงถึงการพัฒนาการทางการเมืองที่เกิดขึ้นภายใต้ระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยสำคัญคือการเปลี่ยนแปลงเมื่อ พ.ศ. 2475 ที่เป็นตัวบ่งชี้ของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ และการเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้อำนาจการเมืองและการปกครองตกอยู่ในมือของข้าราชการ ทั้งทหารและพลเรือนระดับสูงที่ใช้ระบอบราชการเป็นอำนาจสำคัญในการปกครองประเทศเป็นอย่างมาก

ในสมัยต่อมาการเมืองการปกครองระบอบอำมาตยาธิปไตยได้ถูกเปลี่ยนเป็นระบอบการปกครองแบบธนธิปไตย โดยมีตัวแปรหลักคือ ชนชั้นกลางเป็นตัวแปรหรือตัวกลางสำคัญ การกำเนิดชนชั้นกลางของไทยเกิดมาจากระบบเศรษฐกิจที่ขยายตัวตามแนวทางการพัฒนาของประเทศโดยภาคเอกชนได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะสถาบันทางการเงิน ธนาคารและอุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้ เจริญเติบโตขึ้นมาก จนกระทั่งปี พ.ศ. 2525-2526 การขยายตัวในภาคเอกชนได้เปิดโอกาสให้มีตำแหน่งหน้าที่การงานมากมายโดยเฉพาะบริษัทใหญ่ได้มีการปรับปรุงระบบบริหารให้ทันสมัยซึ่งรวมถึงการให้สวัสดิการและความมั่นคงแก่พนักงาน ดังนั้น อาชีพในภาคเอกชนเริ่มมีความหมายและคุณค่าขึ้น นอกจากค่าตอบแทนจะสูงแล้ว ยังมีความมั่นคงและสวัสดิการเหมือนกับภาครัฐด้วย ภาครัฐจำเป็นจะต้องขยายตัวเพื่อดูแลให้บริการแก่ประชากรที่เพิ่มขึ้นและความต้องการของสังคมที่มีความทันสมัยซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ภาครัฐได้ขยายตัว ซึ่งเปิดโอกาสให้บุคคลในสังคมมีโอกาสทำงานในภาครัฐเพิ่มขึ้นภายในระยะเวลา 23 ปีที่ผ่านมา หน่วยราชการขยายตัวอยู่เสมอและด้วยยุทธวิธีต่าง ๆ บางครั้งการขยายตัวมีเหตุผลและความจำเป็นเพียงพอ แต่บางครั้งก็ไม่ การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมผ่านการปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมตะวันตกและอื่น ๆ นำมาซึ่งแบบของสังคม และวิถีชีวิตของชนชั้นกลางในสังคมอื่น สังคมแบบอเมริกันและสังคมแบบญี่ปุ่น ปัจจุบันมีชนชั้นกลางจำนวนมากว่าชนชั้นอื่น ๆ วิถีชีวิตของชนชั้นกลางคือรูปแบบและชีวิตชาวอเมริกันและชาวญี่ปุ่น คนไทยเริ่มรับรู้และเลียนแบบลักษณะหลายประการ

ของวิถีชีวิตชนชั้นกลางโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว เหตุผลประการสุดท้ายของการกำเนิดชนชั้นกลางคือการศึกษา โอกาสในการศึกษามีสูงขึ้นทำให้สร้างความทะเยอทะยานและความต้องการในตัวบุคคลที่ปรารถนาที่จะมีชีวิตที่ตนปรารถนา มีชีวิตที่ดีกว่าเดิมสูงขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีเกียรติและศักดิ์ศรีในตัวเอง การศึกษาจึงเป็นส่วนสำคัญที่เป็นสาเหตุและกลไกอันนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงชนชั้นสังคมในไทย ถ้ามีการศึกษาและได้งานที่ดีทำ โอกาสของบุคคลในสังคมที่ก้าวหน้าขึ้นก็จะมีการศึกษาและได้งานที่ไม่ดี ในแ่งดังกล่าว ถือว่าการศึกษาช่วยเสริมให้คนมีฐานะดีขึ้นโดยสามารถเขยิบมาในตำแหน่งกลาง ๆ ที่เราเรียกว่า “ชนชั้นกลาง”

ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองจากระบอบอำมาตยาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเกิดขึ้นจากการขยายตัวของภาคเอกชนและสถาบันการเงิน ชนชั้นกลางกลายเป็นตัวกลางสำคัญ การศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำเนิดชนชั้นกลางในสังคมไทย วัฒนธรรมของชนชั้นกลางมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวัฒนธรรมของผู้ปกครองชั้นสูง และการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสำเร็จและคุณค่าในชีวิตของชนชั้นกลาง โดยการสะท้อนผ่านฉากทัศน์ คือ (1) การเปลี่ยนแปลงการเมืองในไทยเกิดจากการขยายตัวของภาคเอกชนและสถาบันการเงินในระบบเศรษฐกิจ (2) ชนชั้นกลางเป็นตัวกลางสำคัญในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย (3) การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการกำเนิดชนชั้นกลางในสังคมไทย (4) วัฒนธรรมของชนชั้นกลางมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวัฒนธรรมของผู้ปกครองชั้นสูง และ (5) การศึกษาช่วยสร้างความสำเร็จและคุณค่าในชีวิตของชนชั้นกลางในสังคมไทย

พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้ง

1. พรรคการเมือง

พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในประเทศไทยนั้นว่ามีความสำคัญต่อประเทศไทย เนื่องจากพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองจะมีบทบาทที่สำคัญซึ่ง ได้แก่ (1) การทำนโยบายของชาติเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง (2) กลุ่มผลประโยชน์พยายามมีอิทธิพลในทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ สมาชิกสภา รัฐบาล และฝ่ายตุลาการ โดยผ่านการเลือกตั้งและผ่านพรรคการเมืองที่มีอิทธิพลในสภา (3) พยายามเข้าถึงองค์กรที่กำหนดนโยบายของชาติ และตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ของชาติ โดยใช้โอกาสที่รัฐบาลอาจจะยื้อให้ในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง เช่น การให้ข้อเท็จจริงแก่ศาล การขอให้ศาลตีความว่ากฎหมายใดขัดกับหลักรัฐธรรมนูญหรือไม่ (4) ติดตามและประเมินผลงานบทบาทของรัฐบาล โดยเฉพาะกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพื่อต้องการจำกัดอำนาจรัฐบาล ต้องการให้รัฐบาลสนับสนุนวัตถุประสงค์ของกลุ่มและไม่ปรารถนาให้กลุ่มที่มีผลประโยชน์ตรงข้ามเข้ามาแข่งขันได้ และเป็นการยากที่จะกล่าวว่าพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นในสมัยใด โดยพรรคการเมืองของไทยมีหลักฐานการเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 6 เมื่อครั้งที่ทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีการทดลองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยที่จัดตั้งเมืองดุสิตธานีขึ้น และได้มีการตั้งพรรคการเมือง 2 พรรค คือ “พรรคโบว์สีน้ำเงิน” ซึ่งมีท่านราม ภู กรุงเทพฯ (รัชกาลที่ 6) เป็นหัวหน้าพรรค และ “พรรคโบว์แดง” ซึ่งมี พลเอกเจ้าพระยารามราฆพ เป็นหัวหน้าพรรค และทั้งสองพรรคนี้เป็นการทดลอง

ใช้ในลักษณะสมมติ และมีได้แพร่หลายไปสู่ประชาชน เนื่องจากการได้มีการทดลองใช้ยังไม่ยาวนานก็ยกเลิกไป จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 คณะบุคคลคณะหนึ่งที่เรียกว่า “คณะราษฎร” ซึ่งประกอบไปด้วยทหาร ข้าราชการและพลเรือนได้เข้าทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย และมีการดำเนินการในลักษณะที่คล้ายคลึงกับพรรคการเมือง พัฒนาการของพรรคการเมืองในประเทศได้ผูกติดกับรัฐธรรมนูญและการปฏิวัติรัฐประหารมาอย่างยาวนาน ซึ่งในปัจจุบันพรรคการเมือง คสช. ได้จำกัดบทบาทของพรรคการเมืองห้ามไม่ให้พรรคการเมืองต่าง ๆ ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองหรือประชุมใด ๆ ทางการเมืองรวมถึงกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนก็เป็นสิ่งต้องห้าม ทำให้การเตรียมความพร้อมในการเลือกตั้งของพรรคการเมืองถูกจำกัดและได้มีการเรียกร้องให้มีการเลือกตั้งโดยเร็วเพื่อคืนอำนาจสู่ประชาชน ในขณะที่กลุ่มผลประโยชน์นั้นมีความสำคัญ เนื่องจากกลุ่มผลประโยชน์เป็นตัวแทนที่รวบรวมความต้องการของประชาชนการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการของกลุ่มผลประโยชน์ของไทย ค่อนข้างจะเป็นในรูปแบบค่อยเป็นค่อยไป เนื่องจากอุปนิสัยของคนไทยนั้น การรวมตัวหรือวัฒนธรรมการรวมตัวนั้นขาดหายไป ดังนั้น การรวมตัวเป็นรูปแบบของกลุ่มองค์การสมัยใหม่จึงเกิดขึ้นซ้ำส่วนใหญ่คนไทยมักให้ความสำคัญในเรื่องปัจเจกชนนิยมมากกว่าซึ่งอาจเป็นผลเสียเนื่องมาจากที่กลุ่มสมาคมต่าง ๆ ไม่ได้ให้ผลตอบแทนที่รวดเร็วทันใจนั่นเอง (सानนท์ ด้านภักดี และคณะ, 2561)

2. ลักษณะของกลุ่มผลประโยชน์ในประเทศไทย

กลุ่มผลประโยชน์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นในสังคมหรือในรัฐนั้น เกิดขึ้นโดยมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาผลประโยชน์และรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของตนหรือของกลุ่มทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ถึงอย่างไรก็ตามก็สามารถสรุปประเภทของกลุ่มผลประโยชน์ได้ดังนี้ (บ้านจอมยุทธ์, 2566)

1. กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่รวมกันขึ้นเพื่อแสวงหาและรักษาผลประโยชน์หรืออำนาจทางการเมือง เช่น พรรคการเมือง สมาคม นักข่าว องค์การนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย กลุ่มกระหิงแดง กลุ่มลูกเสือชาวบ้านและสมาคมปัญญาชน เป็นต้น

2. กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่รวมกันขึ้นเพื่อแสวงหาและรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น กลุ่มนักธุรกิจการค้า กลุ่มเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม กลุ่มพ่อค้าผู้ส่งออก กลุ่มกรรมกร สมาคมชาวไร่อ้อย กลุ่มอาชีพต่าง ๆ และสมาคมการค้า เป็นต้น

3. กลุ่มผลประโยชน์ทางสังคมวัฒนธรรม เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่รวมกันขึ้นเพื่อแสวงหาและรักษาผลประโยชน์ของตนหรือของกลุ่มสังคมและวัฒนธรรม เช่น สมาคมนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม สมาคมศิษย์เก่า สมาคมผู้นับถือศาสนาอิสลาม พุทธสมาคม ยูวพุทธิกสมาคม เป็นต้น

4. กลุ่มผลประโยชน์ทางการศึกษา เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่รวมกันขึ้นเพื่อแสวงหาและรักษาผลประโยชน์ทางการศึกษา เช่น สมาคมครู สมาคมอาจารย์วิทยาลัย สมาคมผู้ปกครองนักเรียน และสภาคณาจารย์มหาวิทยาลัย เป็นต้น

5. กลุ่มผลประโยชน์แบบมาตุภูมิ เป็นผลประโยชน์ที่รวมกันเพื่อรักษาและแสวงหาผลประโยชน์เพื่อกลุ่มมาตุภูมิของตน เช่น กลุ่มชาวเหนือ สมาคมชาวดั้ สมาคมชาวอีสาน เป็นต้น

จากการแบ่งกลุ่มผลประโยชน์ออกเป็น 5 ประเภทนั้น เพื่อจะได้เห็นกลุ่มตัวอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น แต่ในความเป็นจริงแล้วกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ไม่สามารถแบ่งออกจากกันได้เด็ดขาด เพราะกลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้ บางครั้งก็มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และสามารถแสดงบทบาทได้ในหลาย ๆ ด้าน เช่น องค์การนิสิต นักศึกษาจะเคลื่อนไหวแสดงบทบาทเพื่อรักษาผลประโยชน์ทั้งด้านการเมือง (เช่น 14 ตุลาคม 2516) เศรษฐกิจ และสังคม วัฒนธรรม และสมาคมหรือกลุ่มอื่น ๆ ก็เช่นกันโดยปกติแล้วจะไม่มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพียงอันเดียว จึงมักจะเห็นกลุ่มต่าง ๆ แสวงหาบทบาทในหลายด้านควบคู่กันไป (ประพันธ์พงศ์ เวชชาชีวะ, 2563)

โดยทั่วไปแล้วกลุ่มผลประโยชน์ที่มีรากฐานสำคัญของพรรคการเมือง คือ กลุ่มผู้ประกอบการกับกลุ่มผู้ใช้แรงงานโดยเฉพาะกลุ่มลูกจ้าง กล่าวคือพรรคการเมืองที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการ ได้แก่ พรรคการเมืองที่มีแนวทางอนุรักษนิยม ส่วนกลุ่มผู้ใช้แรงงานก็จะสนับสนุนพรรคการเมืองที่มีนโยบายสนับสนุนผู้ใช้แรงงาน กลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มอิทธิพลต่อสู้ป้องกันผลประโยชน์ของกลุ่มโดยใช้อิทธิพลทางอ้อมต่อศูนย์กลางแห่งอำนาจมากกว่าที่ต้องการมีอำนาจโดยตรง แต่พรรคการเมืองพยายามที่จะเข้าไปมีอำนาจไม่ว่าจะโดยวิธีการเลือกตั้ง หรือโดยวิธีรุนแรง เช่น กระทำการปฏิวัติรัฐประหาร โดยทั่วไปแล้วกลุ่มผลประโยชน์ที่มีรากฐานสำคัญของพรรคการเมือง คือ กลุ่มผู้ประกอบการกับกลุ่มผู้ใช้แรงงานโดยเฉพาะกลุ่มลูกจ้าง กล่าวคือพรรคการเมืองที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการ ได้แก่ พรรคการเมืองที่มีแนวทางอนุรักษนิยม ส่วนกลุ่มผู้ใช้แรงงานก็จะสนับสนุนพรรคการเมืองที่มีนโยบายสนับสนุนผู้ใช้แรงงาน สรุปรวมความว่ากลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มอิทธิพลในประเทศมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น การแสดงออกของกลุ่มเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของสังคมมิใช่เพื่อผลประโยชน์ของตน ซึ่งส่งผลไปถึงพรรคการเมืองเช่นกัน การแสดงออกดังกล่าวนี้จะไม่เกิดขึ้นในสังคมการเมืองในระบอบอื่นโดยเฉพาะในสังคมที่มีการปกครองไม่ใช่ระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงหรือระบอบประชาธิปไตย “พินปลอม” ตามความหมายที่ หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช อดีตนายกรัฐมนตรีได้ให้ความหมายถึงระบอบเผด็จการในคราบประชาธิปไตย ดังนั้น กลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มพลังเป็นรากฐานสำคัญของพรรคการเมืองในสังคมระบอบประชาธิปไตย

3. การเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นวิธีการหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสรรหาแต่งตั้งผู้ที่จะเข้าไปใช้อำนาจแทนตนของประชาชน เป็นการแสดงออกถึงการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน ซึ่งเป็นการปกครองที่ได้รับความยินยอมจากประชาชน เนื่องจากประชาชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนในการใช้อำนาจรัฐโดยตรง แต่ประชาชนผู้ซึ่งทรงอำนาจแห่งรัฐให้ความยินยอมผู้แทนของตนใช้อำนาจรัฐได้ตามระยะเวลาหรือตามวาระที่กำหนดไว้ล่วงหน้าในรัฐธรรมนูญ ประชาธิปไตยกับการเลือกตั้งจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น นับว่าเป็นเงื่อนไขขั้นพื้นฐานประการสำคัญอันจะขาดเสียมิได้ เพราะมีผลทำให้อำนาจรัฐมีความชอบธรรม โดยประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน จะแสดงเจตนาออกเสียงลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง

และคะแนนเสียงดังกล่าวจะได้รับการนับเพื่อนำมาคำนวณให้ได้ผลว่าบุคคลใดจะเป็นผู้ได้รับแต่งตั้งให้เข้าไปใช้อำนาจแทนประชาชน (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2546) ระบบการเลือกตั้งในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ระบบการเลือกตั้งหลักๆ ที่มีอยู่ทั่วไปในรัฐต่าง ๆ ทั่วโลก ดังนี้ (สกลรัตน์ สร้างสมวงษ์, 2557)

1. ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (list proportional representation system) ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ เป็นระบบที่ให้พรรคการเมืองเสนอรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้งแบบเขตเดียวหลายเบอร์ซึ่งผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิลงคะแนนให้แก่พรรคการเมืองพรรคหนึ่ง โดยจำนวนผู้แทนราษฎรจะเป็นไปตามสัดส่วนของส่วนแบ่งคะแนนเสียงทั้งหมดที่พรรคการเมืองนั้นได้รับในเขตเลือกตั้ง ตามลำดับที่เรียงในบัญชีรายชื่อ

2. ระบบเลือกตั้งแบบคะแนนเสียงข้างมาก (majority or plurality system) ระบบการเลือกตั้งแบบคะแนนเสียงข้างมาก ใช้การลงคะแนนแบบเขตเดียวเบอร์เดียว โดยมีผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นศูนย์กลาง ผู้ลงคะแนนจะได้รับรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อที่จะเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งจำนวนหนึ่งคน ผู้แทนราษฎรในแต่ละเขตจึงเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนเสียงจากการเลือกตั้งสูงกว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งคนอื่น ๆ

3. ระบบการเลือกตั้งแบบเลือกตั้งสองรอบ (two-round system) ลักษณะสำคัญของระบบการเลือกตั้งแบบเลือกตั้งสองรอบ คือการจัดการเลือกตั้งสองครั้ง ซึ่งการจัดการเลือกตั้งรอบแรกกับรอบที่สอง มักจะมีระยะเวลาห่างกันประมาณหนึ่งหรือสองสัปดาห์ การเลือกตั้งรอบแรกจัดขึ้นลักษณะเดียวกับการเลือกตั้งแบบคะแนนเสียงข้างมาก แต่ในกรณีที่ไม่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดหรือพรรคการเมืองใด ได้เสียงข้างมากเด็ดขาดในการเลือกตั้งรอบแรกก็จะมีผลการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งรอบที่สอง ผู้แทนราษฎรในแต่ละเขตจึงเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับเสียงข้างมากจากการเลือกตั้งรอบที่สอง

4. ระบบการเลือกตั้งแบบคู่ขนาน (parallel system) ระบบการเลือกตั้งแบบคู่ขนานมีองค์ประกอบของการเลือกตั้งทั้งแบบสัดส่วนและแบบคะแนนเสียงข้างมาก แต่ระบบการเลือกตั้งแบบคู่ขนานจะไม่มีผลขาดเขตความไม่เป็นสัดส่วนของการเลือกตั้งแบบคะแนนเสียงข้างมาก โดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะได้รับบัตรเลือกตั้งใบเดียวซึ่งใช้ลงคะแนนให้ทั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมือง หรืออาจได้รับบัตรเลือกตั้งสองใบโดยใบหนึ่งใช้เลือกผู้แทนในระบบเสียงข้างมาก และอีกใบหนึ่งใช้เลือกผู้แทนในระบบสัดส่วน

5. ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม (mixed system) ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม เป็นระบบการเลือกตั้งที่นำข้อดีของระบบคะแนนเสียงข้างมากและระบบตัวแทนแบบสัดส่วนมารวมกัน โดยมีระบบการเลือกตั้งสองระบบที่ใช้สูตรต่างกันดำเนินการควบคู่กันไป ทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งคนเดียวก็มีสิทธิลงคะแนนให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งภายใต้ระบบทั้งสอง ซึ่งผลการเลือกตั้งจากทั้งสองระบบจะมีการเชื่อมโยงกันโดยการจัดสรรที่นั่ง ผลการเลือกตั้งในส่วนหนึ่งของระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนขึ้นอยู่กับผลการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตของระบบคะแนนเสียงข้างมากเพื่อชดเชยความไม่เป็นสัดส่วน

กล่าวได้ว่าระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย คือระบอบการปกครองที่ถือมติของปวงชนเป็นใหญ่ อำนาจอิสระในการปกครองเป็นของประชาชน ประชาชนทุกคนมีความเท่าเทียมกันเสมอภาคกันจะต้องไม่มีผู้

หนึ่งผู้ใดละเมิดสิทธิของอีกบุคคลได้เมื่ออำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนประชาชนเป็นผู้มีอำนาจในการปกครองประเทศ แต่ตามความเป็นจริงแล้ว ย่อมเป็นไปได้ที่ประชาชนทุกคนจะทำหน้าที่ปกครองประเทศพร้อมกันได้ทั้งหมด จึงมีความจำเป็นต้องเลือกตั้งเพื่อสรรหาแต่งตั้งผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนของประชาชน ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง นับว่าเป็นเงื่อนไขประการสำคัญในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เพราะเป็นการแสดงออกถึงเจตจำนงของประชาชนในการคัดเลือกบุคคลที่จะเข้าไปทำหน้าที่ใช้อำนาจอธิปไตยแทนตน มีผลทำให้อำนาจรัฐมีความชอบธรรมซึ่งหลักการพื้นฐานของการเลือกตั้งจะต้องเป็นไปโดยทั่วไป ประชาชนทุกกลุ่มใช้สิทธิได้อย่างทั่วถึง ปราศจากการข่มขู่บังคับหรือชักจูงด้วยอำมีสินจ้าง มีความเท่าเทียมหรือเสมอภาคกัน

นักการเมืองกับค่านิยมสัญญากับประชาชน

การเลือกตั้งทุกยุคสมัยของประเทศไทย พรรคการเมืองและผู้สมัครจะนำเสนอนโยบายต่าง ๆ เพื่อดึงดูดความสนใจจากประชาชนเพื่อให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง ดังนั้น การนำเสนอโยบายและการสร้างภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองและผู้สมัครจึงเปรียบเสมือนการแข่งขันกันขายสินค้าทางการเมือง โดยใช้เทคนิคการสื่อสารทางการเมืองและกลยุทธ์การตลาดทางการเมืองที่แตกต่างกัน เพื่อเป้าหมายคือการสนับสนุนจากประชาชน ในประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของประเทศไทย สตรีถูกจำกัดบทบาททางการเมืองมาเป็นเวลาช้านานตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยรัตนโกสินทร์ กล่าวคือ สิทธิตามกฎหมายของสตรีจะด้อยกว่าบุรุษ ต่อมาภายหลังเมื่อประเทศไทยเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2475 บทบาททางการเมืองของสตรีไทยจึงเริ่มปรากฏชัดเจนขึ้นเมื่อมีการตรากฎหมายเลือกตั้งฉบับแรกในปี พ.ศ. 2476 โดยมีบทบัญญัติที่กำหนดให้ชายและหญิงมีสิทธิทางการเมืองเท่าเทียมกัน ทั้งสิทธิการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรและสิทธิในการสมัครรับเลือกตั้ง (อรรถยาพงศ์สะอาด, 2564) การเปิดโอกาสให้สตรีมีบทบาททางการเมืองมากขึ้นและจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงในสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนและบทบาทมากขึ้น เห็นได้ชัดจากผลการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2554 (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2555) และผลการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ได้สร้างปรากฏการณ์ใหม่ทางการเมืองหลายประการ โดยเฉพาะเรื่องจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ชนะการเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานครที่เป็นผู้สมัครหน้าใหม่ จำนวนถึง 23 คน จากทั้งหมด 30 คน โดยพรรคพลังประชารัฐ มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่ชนะการเลือกตั้งมากที่สุดในกรุงเทพมหานคร คือ 12 คน และในจำนวนนั้นเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงครึ่งหนึ่ง (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2563) ซึ่งเห็นว่าการใช้กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการหาเสียงที่เหมาะสมทั้งของพรรคและของตัวผู้สมัครที่เป็นสตรีหน้าใหม่ของพรรคพลังประชารัฐ ดังนั้น ปรากฏการณ์ทางการเมืองในการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2562 ที่แสดงให้เห็นถึงจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรีของพรรคพลังประชารัฐในเขต

กรุงเทพมหานครที่มีมากขึ้นอย่างชัดเจนจึงสื่อให้เห็นถึงบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงในสภาผู้แทนราษฎรที่นับวันจะมีจำนวนมากขึ้นและมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

จริยธรรมทางการเมืองและความกล้าหาญทางจริยธรรม

1. จริยธรรมทางการเมือง (political ethics)

จริยธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของจริยธรรมทางสังคม ดังนั้นคำว่า จริยธรรม (ethics) ตามความหมายทางศาสนา หมายถึง ความดีงาม ความถูกต้อง ความเหมาะสมที่คนในสังคมหนึ่ง ๆ ได้ยอมรับถือปฏิบัติเป็นหลักทางศีลธรรม หรือจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า จริยธรรม คือเครื่องมือในการวัดความดี ความไม่ดี ความถูก ความผิด ความเหมาะสมความไม่เหมาะสมแห่งพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม จริยธรรมไม่เป็นหลักสากล คือ จริยธรรมในสังคมหนึ่งอาจจะไม่ถูกยอมรับในอีกสังคมหนึ่งก็เป็นได้ แต่จริยธรรมที่หมายถึงความดีงาม ความถูกต้องและความเหมาะสมนั้นจะต้องมีลักษณะสำคัญดังนี้ คือ

1. พฤติกรรมนั้นก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนหมู่มาก หรือส่วนใหญ่
2. พฤติกรรมนั้นก่อให้เกิดความพอใจ การยอมรับของคนในสังคมนั้นเป็นส่วนใหญ่
3. พฤติกรรมนั้นทำให้เกิดประโยชน์ทั้งตนและผู้อื่นในสังคม
4. พฤติกรรมนั้นเหมาะสมกับกาลเวลา สถานที่และบุคคล เรียกว่าถูกกาลเทศะ

ส่วนจริยธรรมทางการเมืองก็คือความดีงาม ความถูกต้อง ความเหมาะสมแห่งพฤติกรรมทางการเมืองของสมาชิกในสังคมนั้น ๆ ดังนั้น จริยธรรมทางการเมืองจึงเป็นกฎหรือกติกาทางศีลธรรมที่มีไว้เพื่อควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม เพื่อไม่ให้เกิดผลร้ายหรืออันตรายต่อสังคมการเมือง แต่จริยธรรมทางการเมืองในแต่ละลัทธิทางการเมืองย่อมแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอุดมการณ์หรือปรัชญาการเมืองของแต่ละลัทธิ เช่น ประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตยจะมีจริยธรรมทางการเมืองไปในทางการเคารพสิทธิหน้าที่ของมนุษย์ การยอมรับนับถือเสียงส่วนมาก การยอมรับฟังเหตุผลของคนอื่นและการเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เป็นต้น ส่วนประเทศที่ปกครองในระบบเผด็จการ จริยธรรมทางการเมืองจะเป็นไปในทางยอมรับนับถือคำสั่งของผู้ปกครองเป็นสำคัญ ฉะนั้นผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา จึงคอยรับคำสั่งและปฏิบัติตามเพียงอย่างเดียว ไม่มีสิทธิที่จะวิพากษ์วิจารณ์คำสั่งของผู้บังคับบัญชาแต่ประการใด

การควบคุมพฤติกรรมทางการเมืองของสมาชิกในสังคมจะใช้เฉพาะบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพียงอย่างเดียว นั้นย่อมจะบรรลุเป้าหมายได้ยาก เหมือนกับการใช้กฎหมายควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ทั่ว ๆ ไปเพียงอย่างเดียวย่อมจะได้ผลไม่มากนัก ดังนั้นจะต้องใช้หลักศีลธรรม จริยธรรมทางศาสนาเข้าไปควบคุมด้วย จึงจะมีผลมากยิ่งขึ้น พฤติกรรมทางการเมืองแห่งสมาชิกในสังคมก็ต้องอาศัยจริยธรรมทางการเมืองเข้าช่วยเช่นกัน หรืออย่างแนวความคิดของบุคคลบางกลุ่มบางพวกเกี่ยวกับรัฐบาลของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ในทำนองไม่เชื่อในความสุจริต ความจงรักภักดีต่อประเทศชาติมากนัก เพราะคิดว่าผู้ที่เข้ามามีบทบาท มีอำนาจทางการเมืองหรือเป็นรัฐบาลในชุดนี้ได้มาด้วยการทุบเทเงินทองอย่างมหาศาล เมื่อเข้ามาเป็นรัฐบาลเช่นนี้อาจจะมี

โอกาสกอบโกยเอาผลประโยชน์ในทางที่ไม่สุจริต เพื่อเป็นการกู้ทุนที่ลงไปในสมัยเลือกตั้ง ซึ่งแนวคิดอันนี้จะ เป็นจริงหรือไม่นั้นก็ต้องอาศัยหลักของจริยธรรมหรือหลักของศีลธรรมเข้าควบคุมด้วยนอกจากกฎหมาย คือถ้า คณะรัฐบาลชุดนี้มีหลักจริยธรรมและหลักศีลธรรมแล้ว เรื่องไม่ดีที่หลายคนคิดนั้นจะไม่เกิดขึ้น แต่ถ้ามีบุคคล บางคนในคณะรัฐบาลขาดจริยธรรมและศีลธรรมแล้ว ความไม่ซื่อสัตย์สุจริตย่อมเกิดขึ้นได้

2. ความกล้าหาญทางจริยธรรม

คุณธรรมที่ส่งเสริมการเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญ คือ ความกล้าหาญ ทาง จริยธรรม หมายถึง การกระทำที่แสดงออกในทางที่ควร โดยไม่ต้องเกรงกลัวอิทธิพลใดๆ ความกล้าหาญทาง จริยธรรมไม่ใช่การอวดดีหรือการก้าวร้าว แต่เป็นการแสดงออกเพื่อผดุงความถูกต้องทั้งที่ตนเองอาจได้รับ อันตรายหรือเสียผลประโยชน์ ความกล้าหาญทางจริยธรรมมีพื้นฐานจากจิตใจและความสามารถในการ แสดงออกทั้งทางกายและวาจา พื้นฐานทางจิตใจ ได้แก่ การกล้าคิด กล้าริเริ่มโดยใช้ความคิดใคร่ตรองและหา เหตุผล พิจารณาดูว่าอะไรถูกหรือผิด การแสดงออกทางวาจา ได้แก่ กล้าพูดความจริงด้วยความบริสุทธิ์ใจ พูด ด้วยความสุภาพมีเหตุผล การแสดงออกทางกาย ได้แก่ กล้าทำตามที่คิดและพูด การกล้าทพสำคัญกว่าการกล้า คิดและพูด ความกล้าหาญทางจริยธรรม สามารถแสดงออกได้หลายประการ การมีความกล้าหาญทาง จริยธรรมคือการกล้าที่จะประพฤติดน และแนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้องเหมาะสมตามที่สังคม ต้องการ ซึ่งสามารถทำได้ตามแนวทาง ดังนี้ 1 การปฏิบัติตน ประกอบด้วย (1) แสดงออกถึงความจงรักภักดี ต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ (2) มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว โรงเรียนและสังคม (3) มั่นคง ในความซื่อสัตย์ ความอดทน ความเสียสละ ความสามัคคี ความกตัญญู และคุณธรรมอื่นที่นำมาสู่ความสงบสุข ของชีวิตและสังคม และ 2 การส่งเสริมให้ผู้อื่นปฏิบัติ ประกอบด้วย (1) อธิบายให้เห็นคุณค่าความสำคัญของการ มีความกล้าหาญทางจริยธรรม (2) สนับสนุนและให้กำลังใจผู้อื่นในการต่อสู้กับความ ออูติธรรมและความ ไม่ถูกต้อง (3) ส่งเสริมคนดีด้วยการชื่นชม ยกย่อง ให้รางวัล และช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ

3. คุณสมบัติสำคัญของนักการเมืองที่ดี

นักการเมืองหรือผู้ปฏิบัติงานทางการเมือง เป็นส่วนประกอบสำคัญของการพัฒนาระบบการปกครอง แบบประชาธิปไตย ซึ่งมีความสำคัญพอๆ กับผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่ส่วนที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งก็คือ กติกาที่วางไว้ในรัฐธรรมนูญ และที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันก็คือ ในสังคมมีการพัฒนาวัฒนธรรมการเมืองการ ปกครองแบบประชาธิปไตยตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียน ในที่ทำงาน จนถึงสังคมโดยรวม ในกรณีของ ผู้ปฏิบัติงานทางการเมืองนั้น มีคำกล่าวซึ่งเป็นที่ทราบกันทั่วไปว่า นักการเมืองแตกต่างจากรัฐบุรุษในแง่ที่ว่า นักการเมืองคือบุคคลที่คำนึงถึงผลการเมืองในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ส่วนรัฐบุรุษคือบุคคลซึ่งคิดถึงอนาคตของ ประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอนาคตเยาวชนรุ่นหลัง กล่าวอีกนัยหนึ่ง รัฐบุรุษนั้นถูกมองว่าต้องเป็นบุคคลที่มี วิสัยทัศน์ และมีอุดมการณ์อย่างเหนียวแน่นต่อผลประโยชน์ของชาติและแผ่นดิน นักการเมืองจะถูกมองว่าเป็น บุคคลที่ติดยึดกับตำแหน่งอำนาจ แม้การดำรงตำแหน่งดังกล่าวจะส่งผลในทางลบก็ตาม นักการเมืองที่ดีน่าจะเป็นนักการเมืองที่มีคุณสมบัติ 5 ประการ ดังต่อไปนี้ (ลิขิต วีระเวทิน, 2566)

ประการแรก นักการเมืองผู้นั้นต้องมีความผูกพันในทางด้านอุดมการณ์ (ideological commitment) โดยในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นจะต้องมีความเชื่อและศรัทธาในระบบประชาธิปไตย มีจิตวิญญาณประชาธิปไตย และต้องเข้าใจว่าประชาธิปไตยนั้นเป็นกรรมวิธี (means) เพื่อจุดมุ่งหมายบางอย่าง และขณะเดียวกันก็เป็นสิ่งที่มีเป้าหมายอันปลาย (end) ที่มีคุณค่าในตัวของมันเอง นักการเมืองที่ดีจึงเป็นนักการเมืองที่ปฏิบัติตามกรอบกติกาเพื่อรักษาไว้ซึ่งกระบวนการประชาธิปไตย โดยไม่ตะแบงละเมิด

ประการที่สอง นักการเมืองที่ดีจะต้องมีจริยธรรมทางการเมือง (Political Ethics) ในขณะที่อุดมการณ์ทางการเมืองมักจะรวมจริยธรรมอยู่ด้วย แต่จริยธรรมทางการเมืองอาจจะเป็นรายละเอียดที่อยู่นอกกรอบอุดมการณ์ทางการเมืองซึ่งเป็นกรอบใหญ่ ประเด็นเรื่องจริยธรรมทางการเมืองจะเกี่ยวข้องกับความถูกต้องตามกฎหมาย ความชอบธรรมทางการเมือง และความน่าเชื่อถือรวมทั้งศรัทธา การกระทำอันใดก็ตามถึงแม้จะถูกต้องตามกฎหมายจะต้องพยายามหลีกเลี่ยงถ้าเกิดผลเสียตามมา จริยธรรมทางการเมืองจะเป็นเครื่องชี้แนวทางในการปฏิบัติ ในขณะที่อุดมการณ์ทางการเมืองจะทำหน้าที่เสมือนจิตวิญญาณของระบบการเมืองในภาพรวม

ประการที่สาม นักการเมืองที่ประสบความสำเร็จในฐานะนักการเมืองที่ทำประโยชน์ต่อประเทศชาติและสังคม ไม่ว่าจะเป็นในฐานะสมาชิกวุฒิสภาหรือรัฐมนตรีจะต้องมีความรู้ทางการเมือง (Political Knowledge) ซึ่งความรู้ดังกล่าวนี้คือความรู้ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม มีวิชาหนึ่งวิชาที่เริ่มต้นในอังกฤษเป็นที่ทราบกันว่าเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาการเมือง ความรู้เกี่ยวกับการเมืองและเศรษฐศาสตร์ หรือที่เรียกว่า PPE (philosophy, politics and economic) วิชาดังกล่าวนี้มีแนวคิดที่ว่า การบริหารประเทศนั้นจะต้องกระทำโดยบุคคลที่มีความรู้ทางการเมือง อันรวมถึงความรู้ทางสังคมด้วย ขณะเดียวกันก็ต้องมีความรู้เรื่องเศรษฐกิจและธุรกิจ ทั้งเศรษฐกิจภายในประเทศและระหว่างประเทศ แต่ที่สำคัญจำเป็นต้องมีความรู้เรื่องปรัชญาทางการเมือง ซึ่งปรัชญาทางการเมืองนั้นจะรวมทั้งอุดมการณ์และจริยธรรมเพื่อเป็นเครื่องชี้นำในการปฏิบัติ นักการเมืองที่มีความรู้ครึ่ง ๆ กลาง ๆ จะเป็นอันตรายอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้เกิดการตัดสินใจผิดพลาดเนื่องจากขาดข้อมูลและความรู้ ที่สำคัญขาดอุดมการณ์ที่จะเป็นเครื่องชี้นำ

ประการที่สี่ นักการเมืองที่ดีจะต้องมีประสาทสัมผัสทางการเมือง (political sense) ความสามารถในการเข้าใจนัยสำคัญทางการเมืองอันเกิดจากเหตุการณ์ทางการเมือง ซึ่งจะส่งผลในทางลบหรือทางบวกนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะการอ่านสถานการณ์ทางการเมืองที่ผิดพลาดอาจจะนำไปสู่ความสูญเสียอย่างมหาศาล กระบวนการทางการเมืองที่เริ่มต้นจากคนเพียงคนเดียวที่ดูเหมือนไม่สำคัญเนื่องจากการอ่านสถานการณ์ที่ผิดพลาด อาจจะนำไปสู่การขยายขอบข่ายอย่างกว้างขวาง เป็นผลร้ายทางการเมืองได้

ประการที่ห้า นักการเมืองที่ดีคือนักการเมืองที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอารมณ์ทางการเมือง (political mood) ของสังคม การขาดความเข้าใจอารมณ์ทางการเมืองของสังคมจะนำไปสู่ความเสียหายทางการเมืองอย่างหนัก อารมณ์ทางการเมืองสามารถจะกระตุ้นปลุกเร้าให้เกิดขึ้นโดยขบวนการทางการเมือง

ความไม่เข้าใจอารมณ์ทางการเมืองย่อมบ่งชี้ถึงการขาดประสาทสัมผัสทางการเมือง เพราะทั้งสองส่วนนี้มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น

คุณสมบัติทั้งห้าประการดังกล่าวมานั้นเป็นคุณสมบัติของนักการเมืองที่ดีและประสบความสำเร็จ ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวก็เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับรัฐบุรุษด้วย เพราะการเป็นรัฐบุรุษจะต้องเริ่มต้นจากการเป็นนักการเมืองที่ดี นักการเมืองที่ดีและประสบความสำเร็จไม่จำกัดเฉพาะผู้ที่สามารถชนะการเลือกตั้งและดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับสูงเท่านั้น แต่ต้องมีคุณสมบัติพิเศษอันเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ (Knowledge) ความสามารถ (Ability) เสียสละ (Forfeit) ซื่อสัตย์ (Honest) สุจริต (Truthful) ความเป็นผู้นำที่มีความสง่างาม (Gallantry) น่าเชื่อถือ (Reliable) เปี่ยมด้วยบารมี (Prestige) มีอุดมการณ์ (Ideology) และจริยธรรม (Ethics) ที่ดีจนเป็นแบบอย่างสำหรับคนทั่วไปได้

ปรัชญา เวสารัชช์ (2555) สะท้อนมุมมองจริยธรรมทางการเมืองใน 6 ประเด็น คือ (1) จริยธรรมเป็นเรื่องของความควร-ไม่ควร การวินิจฉัยความควร-ไม่ควร ขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมหรือสถานการณ์ที่แตกต่างกัน (2) จริยธรรมเป็นเรื่องของสำนึกส่วนบุคคล จริยธรรมไม่ใช่กฎเกณฑ์ลายลักษณ์อักษรที่ใช้เป็นมาตรฐานเดียวกัน (3) จริยธรรมเป็นแนวทางปฏิบัติ ไม่มีประมวลจริยธรรมใดที่สามารถแจกแจงรายละเอียดไว้ชัดเจนจนประยุกต์ใช้ได้กับทุกสถานการณ์หรือทุกกรณี (4) จริยธรรมเป็นเรื่องของเอกบุคคลเป็นสิ่งที่แต่ละบุคคลในบทบาทฐานะตำแหน่งต่าง ๆ เลือกปฏิบัติ (5) แนวคิดว่าด้วยเจตนารมณ์แห่งการกระทำ อิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) เห็นว่าการกระทำที่มีคุณค่าทางศีลธรรมได้นั้น ต้องเป็นการกระทำที่เกิดจากเจตนาที่ถูกต้องหรือเป็นเจตนารมณ์ที่ดี (Good Will) และ (6) แนวคิดว่าด้วยธรรมชาติถือว่าธรรมชาติมีกฎที่กำหนดว่ามนุษย์ควรทำอะไรถือว่าเป็นสิ่งที่ดีและอะไรเป็นสิ่งที่ไม่ดี

บทสรุป

ปัญหาจริยธรรมทางการเมืองเป็นหัวข้อที่มีความสำคัญในสังคมและการปกครองของแต่ละประเทศทั่วโลก การเข้าใจปัญหาเหล่านี้และการมองหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง และจากการสำรวจวรรณกรรมทางวิชาการพบปัญหาจริยธรรมทางการเมืองในประเด็นดังนี้ (1) คอร์รัปชัน (Corruption) และการทุจริตในการปกครอง: ปัญหาในการรับมือกับคอร์รัปชัน (Corruption) และการทุจริตที่เกิดขึ้นในระบบการปกครองมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในรัฐบาลและการใช้งบประมาณของรัฐอย่างเหมาะสม (2) ความไม่เท่าเทียมและการละเลยกฎหมาย: ปัญหาความไม่เท่าเทียมทางสังคมและการละเลยกฎหมายอาจนำไปสู่การล่งละเมิดสิทธิมนุษยชนและการใช้ความเครียดเพื่อสร้างความเต็มใจในการปกครอง (3) การละเมิดสิทธิมนุษยชน: ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเช่นการจำกัดเสรีภาพแสดงออกหรือการละเมิดสิทธิของกลุ่มน้อยเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาอย่างใกล้ชิด (4) การปกปิดข้อมูล: ปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมข้อมูลอาจนำไปสู่ความไม่โปร่งใสในการปกครอง

แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย (1) สร้างการควบคุมและความโปร่งใส: การสร้างระบบการควบคุมและความโปร่งใสในการปกครองเป็นสิ่งสำคัญเพื่อลดการคอร์รัปชัน (Corruption) และการทุจริตโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้ข้อมูลเปิดเผยแก่ประชาชน (2) เสริมสร้างการศึกษาเกี่ยวกับความรู้จริยธรรม: การส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับความรู้จริยธรรมทางการเมืองในระดับทั้งระบบการศึกษาและสังคมเป็นวิธีที่สามารถช่วยลดความไม่เท่าเทียมและความละเลยกฎหมาย (3) สนับสนุนองค์กรกลุ่มที่ทำงานเพื่อสิทธิมนุษยชน: การสนับสนุนองค์กรกลุ่มที่ทำงานเพื่อสิทธิมนุษยชนเป็นวิธีที่สามารถช่วยในการป้องกันและแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน และ (4) เสริมสร้างการควบคุมการควบคุมข้อมูลและสร้างโปร่งใสในการปกครองทุกระดับ

อ้างอิง

- บ้านจอมยุทธ์. (2566). ประชาชนกับบทบาททางการเมือง. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2566 จาก: https://www.baanjommyut.com/library_4/politics/08_10.html.
- ประพันธ์พงศ์ เวชชาชีวะ.(2563). กลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มอิทธิพลกับพรรคการเมืองในสังคมประชาธิปไตย. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2566 จาก <https://www.naewna.com/politic/columnist/42638>.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2555). จริยธรรมสำหรับนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ. วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน,1(4), 105-116.
- ลิขิต ธีรเวคิน (2566). คุณสมบัติสำคัญของนักการเมืองที่ดี. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2546). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายปกครอง : หลักการพื้นฐานของกฎหมายปกครองและการกระทำทางปกครอง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- วันเฉลิม จิตวิกรม.(2555). วิวัฒนาการการเมืองของไทย.สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2566 จาก <https://fayolo.wordpress.com>.
- สกลรัตน์ สร้างสมวงศ์. (2557). บทวิเคราะห์ระบบรัฐสภาและระบบการเลือกตั้งเพื่อปรับใช้กับระบบการเมืองของราชอาณาจักรไทย. วารสารจุลนิติ, 11(6), 47-48.
- सानนท์ ด้านภักดี และคณะ. (2561). พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในประเทศไทย. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 7(2), 377-392.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2555). ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2563). ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: สหยาบสื่อและการพิมพ์.